

[itobiad], 2021, 10 (4): 3853-3867

**Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Bağlama Ders
Kitaplarındaki Alıştırma ve İlgili Türkülerin Hedef Davranış
Bakımından İncelenmesi**

Investigation of Exercises and Related Songs in Bağlama Textbooks
Used in Fine Arts High Schools in Terms of Target Behavior

Beliz Ziyade AKBAŞ

Y.L. Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Graduate Student, N. Erbakan University, Institute of Education Sciences
belizziyadeakbas@gmail.com / Orcid ID: 0000-0002-4177-5772

Yavuz Selim KALELİ

Dr.Öğr. Üyesi., Necmettin Erbakan Üniversitesi, A. K. Eğitim Fakültesi
Asst. Prof., Necmettin Erbakan University, A. K. Faculty of Education
yavuzselimkaleli@gmail.com / Orcid ID: 0000-0001-5713-7399

Attila ÖZDEK

Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, A. K. Eğitim Fakültesi
Prof., Necmettin Erbakan University, A. K. Faculty of Education
argor73@hotmail.com / Orcid ID: 0000-0001-7214-5928

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received : 16.08.2021
Kabul Tarihi / Accepted : 31.12.2021
Yayın Tarihi / Published : 31.12.2021
Yayın Sezonu : Ekim-Kasım-Aralık
Pub Date Season : October-November-December

Atıf/Cite as: Akbaş, B. Z. , Kaleli, Y. S. & Özdek, A. (2021). Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Bağlama Ders Kitaplarındaki Alıştırma ve İlgili Türkülerin Hedef Davranış Bakımından İncelenmesi . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (4) , 3853-3867 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/66167/983442>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Bağlama Ders Kitaplarındaki Alıştırma ve İlgili Türkülerin Hedef Davranış Bakımından İncelenmesi

Öz

Çalgı öğretiminde kullanılan kitap, metot ve eğitsel bilgiler öğrenciye kazandıracığı duyuşsal, devinişsel ve bilişsel beceriler açısından bir bütünlük arz eder. Eğitim ve öğretimde materyal olarak kullanılan kitapların içeriksel yapısının oranlı ve dengeli olması güvenilirliğin de yüksek olması sonucunu doğurur.

Bu araştırmada, güzel sanatlar liseleri çalgı eğitimi bağlama kitaplarında yer alan pozisyon, perde, yöresel tavır, artikülasyon ve süslemelerin, süslemelerle ilgili teorik boyutların alıştırma ve türkülerde hangi düzeyde uygulandığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu güzel sanatlar lisesi çalgı eğitimi 9.10.11.ve 12. Sınıf bağlama ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada tarama modeli ile veriler toplanıp, güzel sanatlar lisesi çalgı eğitimi kitaplarında hedef davranışlara yönelik nasıl bir program izlendiği, hangi kazanımlarının sağlanmasının amaçlandığı doküman analizi yöntemiyle tespit edilmiştir.

Güzel sanatlar lisesi çalgı eğitimi bağlama kitaplarında yapılan araştırmalar sonucunda alıştırma ve türkülerin büyük çoğunluğunun bozuk düzeninde la (açık tel) eksenli pozisyonda olduğu fakat yer verilen hiçbir türkünün la(açık tel) eksenli pozisyonda olmadığı, perde sesleri öğretilirken bazı perdelerin alıştırma ve türkülerde doğru oranlı olduğu ancak bazı müziğimize özgü bazı mikrotonal seslere yeterince yer verilmediği, yöresel tezene tavrı kısmında verilen dört yöre tavrı içerisinde en fazla alıştırma ve türkülerin sayısal bir dengede olan zeybek tavrında olup zeybek tavrının diğer üç yöre tavrına göre daha fazla önemsendiği, artikülasyon ile süsleme kısmında legato artikülasyonunun alıştırma ve türkü boyutunun oranlı olduğu fakat geriye kalan süsleme ve artikülasyonlara yeterince yer verilmediğini sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güzel Sanatlar Lisesi, Türk Halk Müziği, Bağlama Eğitimi, Ders Kitabı

Investigation of Exercises and Related Songs in Bağlama Textbooks Used in Fine Arts High Schools in Terms of Target Behavior

Abstract

The book, method and educational information used in instrument teaching provide an integrity in terms of affective, psychomotor and cognitive skills

that the student will gain. The proportional and balanced content of the books used as material in education and training results in high reliability.

In this study, it is aimed to examine and analyze the problems that arise in terms of transferring the position, curtain, local attitude, articulation and ornaments to the practice and folk songs in the instrument training binding books of fine arts high schools. The study group of the research consists of the instrument education of the fine arts high school 9.10.11.and 12th grade binding textbooks. In the research, data was collected with the scanning model and the program for the target behaviors in the instrument education books of the fine arts high school was followed and what gains were aimed to be achieved by the document analysis method.

As a result of the researches in the instrument training books of the fine arts high school, the majority of the exercises are in la (open string) axis position in a distorted order, but no folk featured are in the la (open string) axis position, while the fret sounds are being taught, some frets are in correct proportion in the exercises and folk songs. Some of the microtonal sounds specific to our music are not given enough, and among the four regional attitudes given in the section of local chant manners, the most practice and folk songs are in the zeybek style, which is in a numerical balance, and the zeybek style is more important than the other three regional styles. It is concluded that the size is proportional but the remaining ornamentation and articulations are not sufficiently included.

Keywords: Fine arts High School, Turkish Folk Music, Bağlama Education, Textbook

Giriş

Çalgı eğitimi, temelde bir çalgıyı çalabilmeyi öğrenebilme, geliştirebilme ve en etkili biçimde kullanabilme gibi amaçları kapsamaktadır. Çalgı eğitimi bireyin kendisini tanıma yoludur. Bu nedenle çalgı eğitimi özenle yönlendirilmesi ve planlanması gereken bir süreçtir. Çalgı eğitiminin her aşaması öğrenci odaklı olmalı ve onun en iyi, en verimli bir biçimde çalgı ile bütünleşmesi sağlanmalıdır (Daniel, 2006; Kurtuldu, 2005).

Çalgı eğitiminde metodoloji çok önemli bir konu olarak kabul edilmekte ve uzun süreçlerin ve denemelerin bir sonucu olarak olgunlaşmaktadır. Halk müziği çalgılarımızda ise zaten geç başlayan akademik süreç metodolojik çalışmalara da olumsuz yansımış ve yazılı materyal olarak kullanılacak sorunsuz bir literatürün oluşması gecikmiştir. Yazılı materyal olarak kullanılan notalarda yazılış-çalınış farkı, transkripsiyonlamada eksiklik ve yanlışlıklar, çalgıya özel değil vokale özel notaların kullanılması, düzen ve tavır bilgilerinin verilmediği

dinamik ve tempo işaretlerinden yoksun notalar ve çoğu zaman ticari kaygıların ön plana çıktığı kimi zaman bir türkü albümü görünümünde olan ve neredeyse tamamı bağlama için yazılmış metotlar halk müziği çalgılarına ait literatürün temel problemleri arasında sayılmaktadır (Özdek, 2015: 36).

Kendisine has tavır ve çalım düzeni stilleri olan bağlama, tarihi süreç içerisinde önceleri el ile çalım tekniği kullanılırken zamanla mızrap tekniği ile çeşitlenmiştir. Her iki çalım tekniğiyle de stil ve repertuvar olarak önemli yere sahip olmuştur.

Bağlama ailesini oluşturan çalgılar ülkemizde en yaygın şekilde kullanılan çalgılardır. Bu çalgılar, çeşitli boylarda ve değişik adlarda bütün Türk dünyasında da yaygın olarak kullanılmakta ve ülkemizin değişik yörelerinde de bağlama, saz, tambura, meydan sazı, cura, çöğür, bozuk, ırızva, kopuz vb. isimlerle bilinmektedirler. Bu çalgılar öğretim yöntem ve teknikleri açısından ele alındığında, geçmişte çoğunlukla meşk sistemi ya da usta-çırak yöntemi olarak bilinen geleneksel yöntemlerden yararlandığı, ancak yakın tarihimize yaklaştıkça bu sistemim yanında amatör müzik eğitimi veren kurum, kuruluş ve derneklerin bu konuda her geçen gün artan derecede söz sahibi oldukları görülmüştür. Bağlama öğretimi ile ilgili bir diğer ve en önemli alan ise mesleki müzik eğitimi veren kurumlardır (Özdek, 2005).

Güzel sanatlar liselerinde verilen bağlama eğitimi öğrencilerin müzik anlayışını şekillendirerek, kültür değerlerinin farkına varılmasını sağlar. Türk Halk Müziğinin ana parçası olan bağlama, müzik eğitim sisteminde önemli bir yere sahiptir. Öğrenciler bu kurumlarda bağlama çalış tekniklerindeki incelikleri öğrenerek kendilerini ifade etme özgürlüğüne sahip olurlar. Güzel sanatlar liselerinde bağlamanın her yönünü tanıyabilen, karşısına çıkan her türlü eseri çalabilen, kültür değerlerinden hareketle ürettiği yapıları çevresine tanıtabilen, dünya müziklerini tanıyarak kendi müziğiyle harmanlayan gençler yetiştirmeyi hedeflemiştir (Açıkalın,2017:28).

Çalgı öğretimi, çalgının gerektirdiği teknik donanım ve beceriyi kazandırma, çalgının ait olduğu müzik türünün kuramı, kuralları ve repertuarının yanı sıra çalgının tarihsel sürecini de içine alan bir eğitim sürecidir. Bireysel çalgı eğitimi, öğretmenin öğrenciyle bire bir ilgilenerek gerekli kazanımları öğrenciye gösterdiği, öğrencinin gözlem ve taklit yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirdiği karşılıklı bir öğretim süreci olarak tanımlanabilir. (Demirkaya, 2015: 17)

Kullanılan ders kitapları, eğitimde hem bir amaç hem de bir araç olarak kullanılıp materyal görevini de üstlenmektedir. Çalgı eğitimi güzel sanatlar liselerinde müziğe başlayan bir öğrenci için milat niteliği taşımaktadır. Öğrencinin devinışsel, bilişsel ve duyuşsal anlamda algılarını keşfedeceği önemli bir eğitimidir. Çalgı eğitimi ders kitapları süreç içerisinde bir öğretim etkinliği yazılı materyali olarak görülebilir. Ancak içerisinde yer alacak program ve bilgiler, öğrenciye öğretilebilecek en doğru ve en yeterli içerikleri barındırması bakımından önem arz etmektedir. Güzel sanatlar liselerindeki bağlama eğitimi mesleki eğitim yönünden gelişimini sürdürecektir. Bağlama çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı ve basılı eğitim öğretim materyalleri güzel sanatlar liselerinde kullanılabilmesi için mesleki eğitim alacak bireylere uygun gelişimlerine katkı sağlar nitelikte hazırlanmış olmaları gerekmektedir. Bu problemler doğrultusunda güzel sanatlar liselerinde tekniksel açıdan yeterli, çeşitli ve verimli bağlama eğitiminin verilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda problem cümlesi aşağıdaki gibidir:

Problem Cümlesi

Güzel Sanatlar liselerinde kullanılan 9. 10. 11. ve 12. bağlama ders kitaplarındaki alıştırmalar, teknik çalışmalar ve bu kitaplarda bulunan ilgili türküler arasındaki ilişkisi nasıldır?

Alt Problemler

Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın problemi şu şekilde belirlenmiştir;

- 1.Pozisyon çalışmaları ile türküler arasındaki hedef davranış ilişkisi nasıldır?
2. Perde çalışmaları ile türküler arasındaki hedef davranış ilişkisi nasıldır?
3. Yöresel tavır çalışmaları ile türküler arasındaki hedef davranış ilişkisi nasıldır?
- 4.Artikülasyon ve süsleme işaretleri ile türküler arasındaki hedef davranış ilişkisi nasıldır?

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, Güzel sanatlar liselerinde kullanılan 9. 10. 11. ve 12. Sınıf bağlama kitaplarında bulunan teknik çalışmalar, alıştırmalar ve

türküler arasındaki konu ilişkisini incelemektir. Ülkemizde mesleki müzik eğitiminin temelleri oluşturan Güzel sanatlar liselerinde ilk kez öğrenildiği varsayılan bağlama derslerinin gerçekleştirilmesinde kullanılan ders kitaplarının incelenmesine, bağlama eğitimine katkı sağlamasına olanak sunması açısından önem taşımaktadır.

Sınırlılıklar

Kullanılan kaynaklar Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi 9.10.11.ve 12. Sınıf Çalgı Eğitimi Bağlama Kitapları ile sınırlıdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada güzel sanatlar lisesi çalgı eğitimi bağlama kitaplarında yer alan teknik çalışmalar ve türküler arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi modeli kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen konu ile ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir. Araştırma yapılan alanla ilgili pek çok bilgi görüşme ve gözlem yapmaya gerek kalmaksızın belge inceleme yoluyla elde edilebilir. Bu sayede araştırmacı zaman ve kaynak tasarrufu sağlamış olur. Hangi dokümanın önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceğine araştırma konusuna bakarak karar vermek gerekir. (Yıldırım ve şimşek, 2008: 188). Yapılan araştırma kapsamında Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi 9.10.11.ve 12. Sınıf Çalgı eğitimi Bağlama kitapları incelenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler, ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi bağlama kitaplarından 2019 yılında basılan ve hala kullanılmakta olan 9.10.11.ve 12. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitapları EBA sistemi üzerinden dijital ortamdan elde edilmiştir. Verilerin analizi kısmında ise doküman analiz aşamalarından analize konu olan verilerden örneklem seçme ve sayısallaştırma aşamasından yüzde dağılım yoluyla analiz edilmiştir. Bu araştırmada evren olarak 4 adet bağlama kitabı, örneklem olarak ise pozisyon, perde, yöresel tavır, artikülasyon ve süsleme işaretleri seçilmiştir.

Örneklem seçme: Doküman incelemesine dayalı araştırmalarda, tüm doküman verisinin bir bütün olarak analize konu olması mümkün

olmayabilir. Bu nedenle, çoğu zaman araştırmacılar, elde edilen veri setinin içinden bir örneklem oluşturmaya çalışır (Yıldırım ve Şimşek, 2011:197). Sayısallaştırma: Dokümanlardan elde edilen verinin mutlaka sayısallaştırılması veya nicelleştirilmesi gerekmez. Araştırmacı, saptadığı kategoriler ve analiz birimi doğrultusunda yaptığı analizden sonra bulduğu sonuçları, rahatlıkla düzyazı şeklinde de rapor edebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011:200).

9. sınıf bağlama eğitimi kitabında yer alan kazanımlar perde ve pozisyon öğretimi üzerine olduğu için araştırmamızın ilk sorusuna bu kitaptaki bilgiler doğrultusunda cevap aranmaktadır. Perde öğretim kazanımı 10. sınıf ders kitabında, yöresel tavrı, artikülasyon ve süslemeler 11. ve 12. sınıf ders kitaplarında yer almaktadır. Seçilen örneklemde belirtilen sınıf kitaplarından yararlanılarak analiz yapılmaktadır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde problem durumu kısmında sıralanmış alt problem cümlelerine göre bulgular sunulmaya çalışılacaktır.

3.1. Birinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Güzel sanatlar liseleri bağlama ders kitaplarından 9. Sınıf bağlama ders kitabına yönelik analizlere yer verilmektedir.

Tablo 1: Alıştırma ve türkülerin pozisyon dağılımları

Pozisyonlar	Alıştırmalar		Türküler	
	f	%	f	%
La eksenli	83	88.29	-	-
Do eksenli	8	8.51	8	100
Re eksenli	2	2.12	-	-
Si eksenli	1	1.06	-	-
Toplam	94	100	8	100

Elde edilen verilere göre, 9. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitabında, alıştırmaların büyük çoğunluğunun *la* ekseninde tercih edildiği görülmektedir. “Do, Re ve Si” perde pozisyonları ile ilgili toplam 11 alıştırmaya yer almaktadır. Tablo 1’de en çok yer alan alıştırmaya çeşidi *la* pozisyonu ekseninde olmasına rağmen bu perde pozisyonu ile ilgili hiçbir türküyeye yer verilmemektedir. Benzer durum *do* eksenli alıştırmalarda da görülmektedir. Do eksenli alıştırmalar oldukça azınlıkta olup buna karşın bütün seçilen

türküler bu pozisyonu içermektedir. Bu durumla ilgili olarak, bir eğitim-öğretim yılında *la perde pozisyonu* (açık tel, boş tel v.b.) ile alıştırma yapacak olan öğrenci, bu pozisyonda türkü icra etmeden, do perde pozisyonu (kapalı tel, parmak baskısı duraklıv.b.) ile türküler çalacaktır. Bu bağlamda öğrencide *la perde pozisyonunda* sabit aralıklı olarak kasıtlı davranış değişikliği meydana getirilirken, aynı eğitim-öğretim dönemi içinde öğrencinin edindiği bu kazanımı türkülerle aktaramayacağı ön görülmektedir. Aynı şekilde bütün türkülerini *do pozisyonu eksenli* çalacak olan öğrenci için, *la eksenli* alışırtmalara göre yeterli hazırlıkta olamayacağı düşünülmektedir.

İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Güzel sanatlar liseleri bağlama ders kitaplarından 10. sınıf bağlama ders kitabına yönelik analizlere yer verilmektedir.

Tablo 2: *Alıştırma ve türkülerin perde(ses) dağılımları*

Perde Çalışmaları	Alışırtmalar		Türküler	
	f	%	f	%
Si bemol (kürdi)	18	52.94	3	100
İki koma si bemol (segah)	16	47.05	-	-
Toplam	34	100	3	100

Elde edilen verilere göre 10. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitabında yer alan perde öğretimi alışırtmaları bir birlerine yakın oranda dağılım göstermektedir. Kürdi ve segah perdeleriyle ilgili toplamda 34 alışırtmaya yer verilmiştir. Tablo 2’de *kürdi* ve *segah perdelerinde* verilen alışırtmaların benzer dağılımına karşın, *segah* 3 adet türkü çalışmasına yer verilirken *segah* ile ilgili hiçbir türküye yer verilmemektedir. Bu durum ile ilgili olarak bu perdelerin öğretimini konu alan ünite içinde bir öğrenci, *kürdi* üzerinde elde ettiği davranışı türkülerde icra edebilir iken *segah* ile elde ettiği davranışı türkülerle aktaramayacağı düşünülmektedir.

Tablo 3: *Alıştırma ve türkülerin birinci öncelik perde(ses) dağılımları*

Perde Çalışmaları	Alışırtmalar		Türküler	
	f	%	f	%

Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Bağlama Ders Kitaplarındaki Alıştırma ve İlgili Türkülerin Hedef Davranış Bakımından İncelenmesi

Mi bemol (nim hisar)	8	47.05	1	25
İki koma mi bemol (dik hisar)	9	52.94	1	25
-	-	-	2	50
Toplam	17	100	4	100

Tablo 3 incelendiğinde,10. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitabında yer alan perde öğretimi çalışmaları benzer oranda dağılım göstermektedir. *Nim hisar ve dik hisar perdeleri* ile ilgili toplamda 17 alıştırma ve 2 adet türküye ver verilmiştir. Verilen alıştırmalara oranla türkülerdeki oran, doğru orantı göstermektedir. Bu durumda bu kitaplara göre eğitim alan öğrencilerin, alıştırmalardan sonra türkülerdeki performansı iki perde öğrenim kazanımı için eşit düzeyde olacağı düşünülebilir. İki perde öğretiminin yer aldığı ünite içerisinde, konu alınan perde öğretiminin dışında farklı perde kullanımlarını içeren 2 adet türkü bulunmaktadır. Ünite konusuna odaklı yapılan çalışmalarda öğrencilerin beklenen kazanım hedeflerine göreyer almayan çalışmalar, öğrencileri hedef algısını yanıltabileceği veya uzaklaştırabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4: Alıştırma ve türkülerin ikinci öncelik perde(ses) dağılımları

Perde Çalışmaları	Alıştırmalar		Türküler	
	f	%	F	%
Fa diyez (Mahur)	11	84.61	8	88.88
Üç koma fa diyez (Eviç)	2	15.38	1	11.11
Toplam	13	100	9	100

Elde edilen veriler doğrultusunda 10. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitabında yer alan alıştırmaların büyük çoğunluğunun *mahur perdesi* öğretimi üzerine tercih edildiği görülmektedir. *Mahur ve eviç perdesi* ile ilgili toplamda 13 alıştırma ve 9 adet türkü çalışmasına yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde, *mahur perdesinde* bulunan alıştırma ve türkülerin öğrencilerde yeteri kadar kasıtlı davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılırken, *eviç perdesinin, mahur perdesine* oranla hem alıştırma olarak hem de türkü çalışması olarak azınlıkta kaldığı ve öğrenciler için yeterli hazırlık ve davranış değişikliği meydana getiremeyeceği düşünülmektedir.

Tablo 5: Alıştırma ve türkülerin üçüncü öncelik perde(ses) dağılımları

Perde Çalışmaları	Alıştırmalar		Türküler	
-------------------	--------------	--	----------	--

	f	%	f	%
Do diyez (hicaz)	12	75	4	80
Üç koma do diyez (nim hicaz)	4	25	1	20
Toplam	16	100	5	100

Tablo 5 incelendiğinde elde edilen veriler doğrultusunda 10. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitabında yer alan alıştırmaların büyük çoğunluğunun *do diyez perdesi* öğretimi üzerine tercih edildiği görülmektedir. *Hicaz ve nim hicaz* ile ilgili toplamda 16 alıştırma ve 5 adet türkü çalışmasına yer verilmiştir. Tabloya göre *hicaz perdesi* çalışmaları hem alıştırma olarak hem de türkü seçimi olarak benzer oranda çoğunluktadır. Bu durum *nim hicaz perdesi* öğretiminde görülememektedir. Yukarıda bahsi geçen perdeleri ünite üzerinden öğrenecek olan bireyler için, eşit sayıda alıştırma ve türkü olmaması durumu, öğrenme sürecini nicel olarak belirli bir tarafa yönelteceğinden, istenilen konularda eşit düzeyde öğrenmeyi gerçekleştiremeyeceği ön görülmektedir.

Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

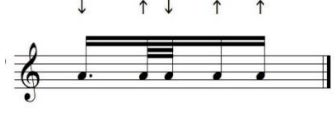
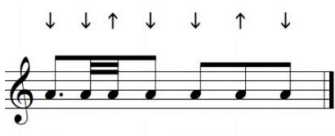

Güzel sanatlar liseleri bağlama ders kitaplarından 11. ve 12 sınıf bağlama ders kitabına yönelik analizlere yer verilmektedir.

Tablo 6: Alıştırma ve türkülerin yöresel tavrı dağılımları

Yöresel Tavrı Çalışmaları	Alıştırmalar		Türküler	
	F	%	f	%
Teke Tavrı 1 	17	13.6	11	22.91
Teke Tavrı 2 	7	5.6	3	6.25
Zeybek Tavrı 1 	15	12	7	14.58
Zeybek Tavrı 2	26	20.8	11	22.91

Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Bağlama Ders Kitaplarındaki Alıştırma ve İlgili Türkülerin Hedef Davranış Bakımından İncelenmesi

	Zeybek Tavrı	11	8.8	-	-
	Azeri Tavrı	18	14.4	10	20.83
	Silifke Tavrı	31	24.8	6	12.5
Toplam		125	100	48	100

Tablo 6 incelendiğinde elde edilen verilere göre, 11. ve 12. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitabında *Teke*, *Zeybek*, *Azeri* ve *Silifke* olmak üzere 4 çeşit yöresel tavrı çalışılmasının ele alındığı, toplamda 125 alıştırma ve 48 adet türkünün yer aldığı görülmektedir.

Alıştırmaların büyük çoğunluğunun %41.6 oranla *Zeybek tavrında* tercih edildiği görülmektedir. Diğer alıştırmalara bakıldığında zeybek tavrından sonra sırasıyla %24.8 ile *Silifke tavrının*, %19.2 ile *Teke tavrının* ve %14.4 oran ile *Azeri tavrına* yer verildiği görülmektedir. Türküler incelendiğinde büyük çoğunluğun yine *Zeybek tavrı* öğretimi üzerine olduğu ama alıştırmalara oranla ikinci sırada yer alan Silifke tavrı öğretimi türkü sayısına göre diğer yörelere göre azınlıkta bulunmaktadır. Bu durumun yörelere TRT repertuarındaki sayısı veya kitap oluşturulurken benzer nicel özelliklerin göz ardı edilmesi olarak düşünülebilir. *Zeybek tavrı* ünite öğretiminde yer almayan farklı tavrısal unsurlar (mızrap yönleri, tartım farklılıkları v.b.) alıştırmaların içerisine yeterli tanımlama yapılmadan (zeybek tavrı 1, zeybek tavrı 2 v.b.) eklendiği görülmektedir. Üstelik varyasyon tavrı diye niteleyebileceğimiz 11 adet alıştırmadan sonra yeteri kadar açıklaması ve öğretim sırası gösterilmemiş olan varyasyon zeybek tavrı ile ilgili türkülerde yer verilmediği bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu bulguya yönelik olarak yöre türküsü öğretimi hedef alınarak bağlantı ve pekiştirme görevi görmesi için türetilen alıştırmaların türkü öğretiminden uzaklaştırılması veya bağlama çalım tekniğini olumlu yönde pekiştirmek adına çeşitlendirilen

tavırların, türkü içerisinde belirtecek unsurlara (tavırlara göre nota yazımı, tavırlara göre sembol işaretleri) yer verilmediği düşünülmektedir.

Dördüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Güzel sanatlar liseleri bağlama ders kitaplarından 10. 11. ve 12. sınıf bağlama ders kitabına yönelik analizlere yer verilmektedir.

Tablo 7: Alıştırma ve türkülerin artikülasyon işaretleri dağılımı

Artikülasyon ve Süsleme işaretleri	Alıştırmalar		Türküler	
	f	%	f	%
Legato	20	100	26	92.85
Staccato	-	-	1	3.57
Tril	-	-	1	3.57
Toplam	20	100	28	100

Elde edilen veriler doğrultusunda 10. 11. ve 12. Sınıf çalgı eğitimi bağlama kitaplarında 20 alıştırma ve 28 adet türküde artikülasyon ve süsleme işaretlerine yer verilmektedir. Alıştırmalarda artikülasyon ve süsleme işaretlerinden *sadece legato* işareti bağlama için kullanımı öğretilmektedir. Artikülasyon işaretlerinin bağlama için kullanıma uygun olan *staccato*, *portato*, *tenuto* gibi sembollerin yanı sıra süsleme işaretlerinde yine bağlama için teknik uygunluk içeren *tril*, *tremolo*, *glissando* v.b. sembollere yer verilmemektedir. Legato artikülasyonunun öğretimine hem alıştırma olarak hem de türkü içerisinde yer verildiği için dersi alan öğrencide, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel davranış değişikliğinin istenilen yönde gerçekleşeceği düşünülebilir. Bu durumla ilgili olarak, *staccato* ve *tril* konusunda öğrencinin bağlama dersi dışındaki teorik derslerden elde edeceği bilişsel kazanıma bakmaksızın, bağlama dersinde elde edeceği psikomotor kazanım önem arz etmektedir. Buradan hareketle *staccato* ve *tril* için alıştırma ve çalışma yapmayan bir bireyden, türkü içerisinde istenilen nitelikte performansın elde edilemeyeceği ön görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

- 1- 9. Sınıf bağlama kitabında alıştırma olarak büyük çoğunluğun la ekstenli (Dügah) çalışmalara yer verildiği, buna duruma bağlı olarak la pozisyonu içeren hiçbir türkünün bulunmadığı saptanmaktadır. Pozisyon öğretimi kısmında türkülerin tamamının do pozisyonuyla (müstezat) öğretildiği sonucuna ulaşılmıştır.
- 2- 10. Sınıf bağlama kitabında *si bemol* ve *iki koma si bemol* perdelerinin öğretiminde, *si bemol* perdesi öğretimi üzerine türküler yer alırken, benzer durum *iki koma si bemol* perdesi öğretiminde bulunmamaktadır. *Mi bemol* ve *iki koma mi bemol* perdelerin öğretiminde verilen alıştırmalara oranla türkülerdeki oran, doğru orantı göstermektedir. İki perde öğretiminin yer aldığı ünite içerisinde, konu alınan perde öğretimi ile ilgisi bulunmayan farklı perde kullanımlarını içeren iki adet türkü bulunmaktadır. *Do diyez* ve *fa diyez* perde öğretimine yönelik türkü seçimleri, koma seslerinin kullanıldığı *üç koma do diyez* ve *üç koma fa diyez* perde öğretimine yönelik seçilen türkülerden anlamlı derecede çok fazladır.
- 3- Zeybek tavrı ve çeşitlemelerinin yer aldığı alıştırmaların, büyük çoğunluğu yöreye göre seçilen türkülerde de görülmektedir. Teke, Silifke ve Azeri yöresel tavırların ve tavrı çeşitlemelerinin alıştırma ve türkü ilişkisi bakımından birbirine oranlarının yakın olduğu, fakat yöresel tavrı çeşitliliği bakımından, alıştırma seçimleri ve türkü seçimlerinin zeybek tavrının diğer yöre tavırlarına göre nicel ve nitel anlamda daha detaylı ele alındığı saptanmaktadır.
- 4- Genel olarak Artikülasyon konuları ile ilgili legato ve staccato, süsleme konuları ile ilgili sadece tril süslemesi kitaplar içerisinde yer almaktadır. Artikülasyon ve süsleme konuları ile ilgili legato öğretiminin teorik olarak açıklamasına yer verildiği, legato öğretiminin uygulama aşaması ile ilgili herhangi bir pekiştirme çalışmasına gidilmeden, seçilen türkülerde de legato sembolünün çalınış biçimlerine yer verilmeden gösterge düzeyinde sunulduğu görülmektedir. Staccato ve tril ile ilgili teorik veya bağlama çalgısında nasıl kullanılacağına dair uygulamalı anlatım yapılmadan, seçilen türkülerde (repertuvardaki yazımında var olan, sonradan eklenmiş v.b.). kullanıldığı saptanmaktadır.

Bircan (2010) “Kemane İcrasında Artikülasyon ve Yay Uygulamaları” adlı yüksek lisans çalışmasında yapılan icrayı esas alarak notalama yapılan çalışmada, sadece yay karakterini oluşturan ritmik yapının ve temponun belirtilmesiyle yetinilmeyip, eserler içerisindeki yay karakterleri değişikliklerini de tespit ederek notasyonda göstermiştir. Böylelikle hangi artikülasyonların hangi yay karakterleri ile gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Türk halk müziği çalgılarından biri olan kemane çalgısında ses üretme aracı olarak kullanılan yay için belirlenen artikülasyon çalışmaları, günümüzde Türk halk müziğinde doğal eğitim-öğretim kaynağı olarak kullanılan türkülerin, öğretim için nispeten benzer icraların oluşması için artikülasyon eğitiminin gerekliliği hakkında araştırma sonuçları, benzerlik göstermektedir.

Öneriler

- 1- Bağlama eğitiminde başlangıç aşamasında seçilecek türkülerin çalım pozisyonlarına göre alıştırmaların oluşturulması,
- 2- Tampere ses sisteminde yer alan değiştirici işaretlerin yanında, Türk halk müziği ses sisteminde yer alan koma seslerin öğretimine yönelik, koma işaretleri belirtilen türkü ve alıştırma çalışmalarına yer verilmesi,
- 3- Türkülerin bağlama icrasında uygulamada icra edilen artikülasyon ve süsleme işaretlerinin türkü veya alıştırma notasında da sembol ve açıklama düzeyine yer verilmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- Açıkalın, G. (2018). Güzel Sanatlarda Bağlama Eğitiminin İncelenmesi. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Avcı, E.& Yılmaz, G.& Çiçekçioğlu, Ş.& Özcanlı, Y. (2019). ORTAÖĞRETİM Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Bağlama 9 Ders Kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Avcı, E.& Yılmaz, G.& Çiçekçioğlu, Ş.& Özcanlı, Y. (2019). ORTAÖĞRETİM Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Bağlama 10 Ders Kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Güzel Sanatlar Liselerinde Kullanılan Bağlama Ders Kitaplarındaki Alıştırma ve İlgili Türkülerin Hedef Davranış Bakımından İncelenmesi

Avcı, E.& Yılmaz, G.& Çiçekçioğlu, Ş.& Özcanlı, Y. (2019). ORTAÖĞRETİM Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Bağlama 11 Ders Kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Avcı, E.& Yılmaz, G.& Çiçekçioğlu, Ş.& Özcanlı, Y. (2019). ORTAÖĞRETİM Güzel Sanatlar Lisesi Çalgı Eğitimi Bağlama 12 Ders Kitabı, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Bircan, O. (2010). Kemane İcrasında Yay Uygulamaları, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haliç Üniversitesi.

Daniel, R. (2004). Innovations in piano teaching: a small-group model for the tertiary level, Music Education Research, 6:1, 23-43. doi.org/10.1080/1461380032000182911

Demirkaya, E.(2015). Müzik Eğitimi Anabilim Dallarında Bireysel Çalgı Bağlama Derslerinde Konya Tavrının Öğretilme Durumu, Konya

Kurtuldu, K. (2007). Bilgiyi işleme modeline dayalı enstrüman eğitiminde genel öğrenme stratejilerinin yeri ve görsel imajlar oluşturma yönteminin kullanılabilirlik düzeyi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Özdek, A. (2005). Bağlama'nın II. Kademe Sınıflarındaki Müzik Eğitiminde Kullanımına Yönelik Bir Çalışma, Konya.

Özdek, A. (2015) "Bağlama Öğretimine Dönük Basılı Materyallerde Görece Notasyona İlişkin Bilgi ve Uyarılar" (36-54). II. Uluslararası Güzel Sanatlar Bilimsel Araştırma Günleri (GUSBAG 8-10 Nisan 2015) Bildiri Kitabı. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları. Sivas

Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

